

Etisk veileder for stortingsrepresentantene

Vedtatt av Stortingets presidentskap 26. mai 2016, sist endret i september 2018.

Se gaveveileder for representantene

Innledning

Stortingsrepresentantene innehar Norges fremste tillitsverv.

Tilliten fra velgerne skal forvaltes i tråd med Grunnloven og formelt regelverk, og det stilles høye krav til den enkelte representants integritet.

Representantene har et felles ansvar for å bevare og styrke folks tillit til Stortinget og å ivareta Stortingets omdømme og kvalitet.

Det forventes at den enkelte representant opptrer i samsvar med formelle regler og allmenne etiske prinsipper. Det er en selvfølge og særlig viktig for å ivareta legitimiteten til Stortinget at representantene lojalt følger de lover og regler som gjelder for arbeidet på Stortinget. Representantvervet er forbundet med et særlig straffansvar for brudd på konstitusjonelle plikter.

Representantene skal fremme allmennhetens interesser og ikke utnytte sitt verv til personlig vinning.

Representantene må være klar over at deres opptreden er særlig utsatt for offentlighetens søkelys. Hvis representanten står overfor interessekonflikter eller andre etiske dilemmaer som kan synes vanskelige, kan et utgangspunkt være at åpenhet rundt slike spørsmål skaper tillit og reduserer faren for misforståelser og spekulasjoner.

Presidentskapets hensikt med veilederen er å bidra til etisk bevissthet og refleksjon om representantrollen og å minne om enkelte regler/regelverk, prinsipper og forhold som representantene bør være særlig oppmerksomme på.

Korrupsjon

Straffeloven har tre bestemmelser om korrupsjonsforhold: korrupsjon (§ 387), grov korrupsjon (§ 388) og påvirkningshandel, dvs. at et mellomledd tilbys en utilbørlig fordel for å påvirke en beslutningstaker (§ 389).

Korrupsjon er å kreve, motta eller akseptere et tilbud om utilbørlig fordel i anledning utøvelsen av stilling, verv eller oppdrag. Likestilt med dette er å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag.

Misbruk av vervet som stortingsrepresentant for å oppnå en utilbørlig fordel for seg selv eller andre vil kunne være straffbar korrupsjon. Formålet med ytelsen står sentralt i utilbørlighetsvurderingen. Om det kan bevises at fordelene var ment å påvirke beslutningstakerens handlinger, vil dette normalt være utilbørlig. Fordelen kan være utilbørlig selv om den er ment å komme andre enn beslutningstakeren selv til gode. Fordelsbegrepet defineres vidt, og fordelene må ikke nødvendigvis ha økonomisk eller materiell verdi. Har den det, vil verdiens størrelse være et naturlig utgangspunkt for utilbørlighetsvurderingen.

Representanter som engasjerer seg i interparlamentarisk samarbeid og/eller deltar i valgobservasjon, bør være særlig oppmerksomme på at de kan bli utsatt for denne typen utilbørlig press.

Gaver mottatt i forbindelse med vanlig representasjon vil sjelden kunne anses som utilbørlige. Graden av åpenhet om forholdet spiller også inn, i likhet med hva som kan anses som sedvane for vedkommende virksomhet.

De nevnte straffebestemmelsene om korrupsjon krever forsett. Strafferammen for korrupsjon er bøter eller fengsel i inntil 10 år, avhengig av hvilken straffebestemmelse som benyttes.

I en særskilt gaveveileder gis det råd om hvilke økonomiske fordeler/gaver som det er akseptabelt å ta imot i forbindelse med utøvelsen av representantvervet.

Informasjon og kontakt

Det hører med til representantvervet både å holde seg generelt oppdatert og å søke kunnskap og informasjon i forbindelse med saker som skal behandles. Det vesentligste av informasjon som tilflyter representantene, er åpent tilgjengelig. Stortinget har lagt til rette for åpen informasjonsinnhenting gjennom bl.a. åpne høringer og komitéreiser. For øvrig har Stortinget ikke pålagt representantene åpenhet om hvem de har møtt eller hvilken informasjon de har mottatt i forbindelse med saksforberedelse eller andre sammenhenger relatert til utøvelsen av stortingsvervet. Det er opp til representantenes eget skjønn å avgjøre hvem de skal møte og hvem de vil motta informasjon fra. I møte med lobbyister av ulik karakter er det viktig å sørge for å være informert om hvilke interesser de representerer.

Representantene bør være oppmerksomme på at det ofte kan være offentlig interesse knyttet til hvem de møter og i hvilken forbindelse. Det er den enkeltes ansvar å utøve denne kontakten på en slik måte at det ikke kan gi grunnlag for tvil om at det standpunkt representanten tar i den enkelte sak, kan være utilbørlig påvirket.

Dette aspektet er også relevant for representanter som engasjerer seg i interparlamentarisk samarbeid.

Åpenhet, innsyn og taushetsplikt

Åpenhet og innsyn om virksomhet og beslutningsprosesser på Stortinget er en forutsetning for tillit til Stortinget og representantene. Offentlighet er også en viktig forutsetning for et velfungerende demokrati.

I Grunnloven er det bestemt at Stortingets møter skal foregå for åpne dører. I Stortingets forretningsorden er det bestemmelser om åpne høringer og om at representantene skal registrere sine verv og økonomiske interesser i et offentlig

register. Via Stortingets hjemmesider har allmennheten adgang til å følge med på Stortingets aktiviteter og beslutningsprosesser gjennom overføringer av plenumsmøter og høringer og ved tilgang til et omfattende skriftlig materiale.

Stortinget praktiserer offentlighetslovens prinsipper, og har vedtatt egne regler om innsyn i Stortingets dokumenter. Representantenes ytringsfrihet er en grunnlovfestet rettighet. Representantene har likevel taushetsplikt om alle saker som behandles for lukkede dører i Stortinget og om slik informasjon som er nærmere beskrevet i forretningsordenen § 75. Det er heller ikke adgang til å gjengi uttalelse som er gitt av andre komitémedlemmer i et lukket komitémøte, eller å gjengi andre fraksjoners merknader og forslag før innstilling er avgitt.

Møteplikt og habilitet

Møteplikten som følger av Grunnloven § 63 forutsetter at alle stortingsrepresentantene skal delta i saksbehandlingen i Stortinget. Deltakelse i debatt og voteringer er en sentral del av stortingsarbeidet. Grunnloven § 73 krever at minst halvparten av representantene må være til stede for at Stortinget skal være beslutningsdyktig, og minst to tredjedeler må være til stede ved behandling av grunnlovsforslag. Representantene er forpliktet til å ta standpunkt. Alle representanter som er i salen når en sak tas opp til votering, har plikt til å stemme. Møteplikten gjelder også i komiteene.

Det er etablert en uformell ordning mellom partigruppene – utbyttingsordningen – som er en praktisk måte å ordne representantenes fravær på. Permisjon kan innvilges med hjemmel i forretningsordenen § 5. Når Stortinget innvilger permisjon, møter vararepresentanten med de samme rettigheter og plikter.

Verken Grunnloven eller forretningsordenen har bestemmelser om representantenes habilitet. Det er bare helt unntaksvis at en representant vil være inhabil til å delta i behandlingen av en sak. Etter gjeldende praksis vil dette være tilfellet ved behandlingen av representantens egen fullmakt etter et stortingsvalg og ved behandlingen av spørsmål om konstitusjonelt ansvar for representanten. Dette er situasjoner som oppstår svært sjelden.

Stortinget tilhører ikke forvaltningen, og det er ikke naturlig at Stortingets virksomhet skal være underlagt de samme inhabilitetsreglene som gjelder der. Stortingets vedtak beror oftest på politiske vurderinger og er av en annen karakter enn forvaltningsvedtak. De treffes av Stortinget i plenum, ofte etter forslag fra regjeringen, og de er mer generelle enn forvaltningens vedtak.

Prinsippet om folkerepresentasjon innebærer at nasjonalforsamlingens medlemmer har en bred tilknytning til yrker og næringer, befolkningsgrupper og interesser i ulike deler av landet. I den grad representantene er med på å fatte vedtak som kan ha fordeler eller ulemper for dem selv, vil det som regel dreie seg om interesser som omfatter større grupper i samfunnet og ikke særinteresser som er spesielle for en enkelt eller noen ganske få av Stortingets medlemmer eller deres nærmeste.

Det kan likevel være grunn til å minne om at representantene, som en del av den politiske offentlighet, må være forberedt på å få sin objektivitet og upartiskhet undersøkt. Det er opp til den enkelte å utøve skjønn i tilfeller der en sak helt eksplisitt berører representantens egne eller familiens interesser. Man bør da overveie om man bør påta seg saksordførerskap eller fungere som talsperson utad, det være seg under saksbehandlingen i komiteen, i partigruppen eller i ordskiftet om saken. Det anbefales også at representantene vurderer om det er grunn til å informere komiteen, sin partigruppe eller andre

representanter om forhold som vil kunne oppfattes som en interessekonflikt under behandlingen av en konkret sak, og som disse bør være oppmerksomme på. Slik informasjon kan forebygge unødvendig spekulasjon om skjulte motiver.

Informasjon kan dessuten tas inn i register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, jf § 15 i reglementet om registeret. Dette er særlig aktuelt når opplysningene som allerede er registrert, ikke gir informasjon som synliggjør det aktuelle forholdet.

Representanter som mener å være særlig personlig berørt av en sak som er til behandling, og opplever dette som en interessekonflikt, kan ta saken opp med presidentskapet som kan gi en anbefaling om den videre fremgangsmåten. Presidentskapet kan f.eks. anbefale at opplysninger om en konkret tilknytning til en sak tas inn i register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser under § 15 som nevnt. Håndtering av spørsmål i slike situasjoner er likevel den enkeltes ansvar, også når man har valgt å rådføre seg med andre.

Denne typen problemstillinger er også relevant for representanter som engasjerer seg i interparlamentarisk samarbeid og valgobservasjon. De fleste internasjonale parlamentarikerforsamlingene har retningslinjer for hvordan håndtere en eventuell interessekonflikt. Representanter som er medlem av interparlamentariske delegasjoner, oppfordres til å sette seg inn i disse.

Registrering av verv og økonomiske interesser

Åpenhet om representantenes tilknytning og binding til organisasjoner og næringsliv har stor betydning for tilliten til representantene.

Representanter og vararepresentanter plikter å registrere sine verv og økonomiske interesser i henhold til Stortingets forretningsorden § 76 og reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser.

Hensikten med registeret er å gi en åpen og samlet informasjon om nærmere bestemte verv og økonomiske forhold. Selv om den enkelte representant skulle mene at slike bindinger ikke har innvirkning på egne standpunkter i saker som behandles i Stortinget, har Stortinget vurdert det slik at allmennheten har en berettiget interesse av å kjenne til disse.

Informasjonen

i registeret vil kunne bidra til å klargjøre forholdet mellom vervet som representant og hans/hennes private interesser.

Det understrekes at det ikke er uforenlig med stortingsvervet å ha andre verv eller økonomiske interesser, men det anses som uheldig at representantene ikke oppgir bindinger eller inntektskilder innenfor det området registeret gjelder.

Registreringspliktige forhold er verv i private eller offentlige organer, men ikke ulønnede verv i politisk parti. Driver representanten inntektsbringende virksomhet selv eller gjennom et selskap, eller har lønnet arbeid i tillegg til stortingsvervet, skal dette oppgis. Avtaler av økonomisk karakter med tidligere eller fremtidig arbeids- eller oppdragsgiver skal registreres. Det gjelder også eventuell økonomisk støtte fra andre enn Stortinget. Fast eiendom i næring skal med noen unntak oppgis til registeret. Registreringsplikten gjelder også for selskapsinteresser i næringsvirksomhet.

Reiser/besøk til utlandet i forbindelse med stortingsvervet skal også registreres dersom de ikke er bekostet av statlige midler, parti eller partigruppe, eller av representanten selv. Gaver/økonomiske fordeler verdt mer enn 2000 kroner er også registreringspliktige. Se nærmere omtale i gaveveilederen.

Det er lagt til rette for at representantene enkelt skal kunne utføre registreringen selv ved å benytte det elektroniske skjemaet som ligger på Stortingets intranett.

Den enkelte representant er selv ansvarlig for å opplyse om registreringspliktige forhold. For at registeret skal ha den nødvendige troverdighet, er det avgjørende at representantene gir korrekte og fullstendige opplysninger slik reglementet gir anvisning på. Dette er også en forutsetning for at spørsmål som måtte bli stilt rundt representantenes økonomiske situasjon, kan vurderes på korrekt grunnlag.

For mer detaljert informasjon om registreringspliktige forhold vises det til registerets reglement.

Godtgjørelse og utgiftsdekning

Representantene skal ansvarsfullt benytte ressursene som stilles til rådighet for at de skal kunne utføre sitt verv. Det forutsettes at representantene lojalt følger regelverket om godtgjørelser og utgiftsdekning. Får man godtgjørelse man ikke har krav på, kan den kreves tilbakebetalt.

Det er viktig å gjøre seg kjent med regelverket, som er publisert bl.a. på Stortingets intranett og på stortinget.no.

Rådgivning

Representanter som har spørsmål i tilknytning til de temaer som er tatt opp i veilederen, kan i første omgang rådføre seg med konstitusjonell avdeling. Spørsmål som gjelder registrering av verv og økonomiske interesser, kan rettes til postmottak@registeret.no eller til dem som til enhver tid er oppgitt som kontaktpersoner under «Verv og økonomiske interesser» på intranettet. Det samme gjelder spørsmål i forbindelse med mottak av gaver, f.eks. om en gave kan beholdes.

Seksjon for representantordninger kan kontaktes ved spørsmål som gjelder godtgjørelse og utgiftsdekning eller ved behov for assistanse til å få bedre oversikt over utlegg i forbindelse med tjenestereiser etc. Henvendelse til postmottak.representantordninger@stortinget.no

Spørsmål av prinsipiell karakter eller saker hvor det kan være tvil om hvilke råd som bør gis, vil administrasjonen legge frem for presidentskapet.